

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ПОПОВИЧ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF POPOVYCH v. UKRAINE)**

(Заява № 44704/11)

РІШЕННЯ

П. 1 ст. 5 • Незаконне тримання під вартою після закінчення строку дії постанови про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою під час досудового розслідування та ненаведення судовими органами підстав під час санкціонування подальшого тримання під вартою • Дотримання шестимісячного строку згідно з пунктом 1 статті 35 Конвенції, враховуючи, що відповідні періоди тримання під вартою були частиною тієї самої структурної проблеми, а безперервний період тримання під вартою під час досудового розслідування міг бути описаний як триваюча ситуація

П. 4 ст. 5 • Перегляд законності тримання під вартою • Нездійснення національними судами оцінки та ненаведення належних підстав • Дотримання правила шестимісячного строку відповідно до пункту 1 статті 35 Конвенції у зв'язку з періодом, який розпочався за понад шість місяців до подання заяви, оскільки всі відповідні постанови про тримання під вартою, ухвалені в межах одного провадження, мали ту ж правову природу, а скарги стосувалися загальних недоліків системи судового перегляду тримання під вартою

СТРАСБУРГ

22 квітня 2021 року

ОСТАТОЧНЕ

22.07.2021

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Попович проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Сіофра О'Лірі (*Síofra O'Leary*), Голова,
Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),
Стефані Моро-Вікстром (*Stéphanie Mourou-Vikström*),
Лятіф Гусейнов (*Latif Hüseyinov*),
Йован Ілієвський (*Jovan Ilievski*),
Арнфінн Бордсен (*Arnfinn Bårdsen*),
Маттіас Гуйомар (*Mattias Guyomar*), судді,
та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveytschik*), Секретар секції,

З огляду на:

заяву, яку 16 липня 2011 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Владислав Миколайович Попович (далі – заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про заяву;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 23 березня 2021 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Заявник скаржився за пунктами 1 та 4 статті 5 Конвенції на незаконність тримання його під вартою під час досудового розслідування та відсутність належної перевірки законності тримання його під вартою.

ФАКТИ

2. Заявник народився у 1980 році та проживає у м. Ніжин. Його представляв пан О.В. Заруцький, юрист, який практикує у м. Київ.

3. Уряд України представляв його Уповноважений, на останніх етапах провадження пан І. Ліщина з Міністерства юстиції.

4. Факти справи, надані сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

5. 13 квітня 2010 року працівники міліції затримали заявника за підозрою у вимаганні.

6. 16 квітня 2010 року Ніжинський міськрайонний суд ухвалив постанову про обрання заявнику запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, оскільки його підозрювали у скоєнні тяжкого злочину, він міг перешкоджати встановленню істини, або ухилятися та продовжувати свою злочинну діяльність.

7. 09 червня 2010 року той самий суд продовжив строк тримання заявника під вартою до чотирьох місяців.

8. 11 серпня 2010 року Апеляційний суд Чернігівської області продовжив строк тримання заявника під вартою до шести місяців, до 13 жовтня 2010 року.

9. 23 вересня 2010 року заявнику та його захиснику надали матеріали справи для ознайомлення.

10. 29 вересня 2010 року слідчі направили справу заявника з обвинувальним висновком до Деснянського районного суду міста Чернігова (далі – районний суд) для розгляду по суті.

11. 04 жовтня 2010 року районний суд отримав справу заявника.

12. 13 жовтня 2010 року закінчився строк дії постанови про тримання під вартою від 11 серпня 2010 року, проте заявник залишався під вартою, оскільки після направлення його справи до районного суду вважалося, що вирішення таких питань стосовно заявника відносилось до повноважень останнього.

13. 19 жовтня 2010 року районний суд, у складі одного судді С., провів попереднє судове засідання і призначив справу до судового розгляду на 04 листопада 2010 року. У постанові про призначення справи до судового розгляду суд зазначив, що підстав для зміни запобіжного заходу у вигляді тримання заявника під вартою іншим запобіжним заходом не було.

14. 30 травня 2011 року, посилаючись на закінчення строку тримання заявника під вартою під час досудового розслідування, невідповідність подальшого тримання заявника під вартою вимогам частини сьомої статті 156 Кримінально-процесуального кодексу України (див. пункт 19) та ненаведення судом першої інстанції підстав для подальшого тримання заявника під вартою, захисник заявника клопотав про його негайне звільнення з-під варти. Того ж дня суддя С. відхилив це клопотання. Суддя зазначив, не навівши додаткових деталей, що «не знаходить підстав для задоволення заявленого клопотання [про звільнення заявника]».

15. Заявник також звернувся до Чернігівської обласної прокуратури (далі – прокуратура) з клопотанням про порушення кримінальної справи щодо слідчих у зв'язку з його незаконним триманням під вартою, оскільки 13 жовтня 2010 року його не звільнили одразу після закінчення строку дії постанови про тримання його під вартою від 11 серпня 2010 року згідно з частиною сьомою статті 156 Кримінально-процесуального кодексу України. 30 травня 2011 року прокуратура відмовила у задоволенні його клопотання як необґрунтованого, зазначивши, що стаття 156 стосувалася закінчення гранично допустимого строку тримання під вартою під час розслідування, тобто 18 місяців, тоді як тримання заявника під вартою під час розслідування не перевищило 6 місяців.

16. 10 серпня 2011 року захисник заявника повторно звернувся до районного суду з клопотанням про звільнення заявника, вказавши аргументи, аналогічні наведеним у його клопотанні від 30 травня 2011 року. 14 вересня 2011 року суддя С. відхилив клопотання від 10 серпня 2011 року у зв'язку з відсутністю підстав для його задоволення.

17. 01 серпня 2011 року Новозаводський районний суд міста Чернігова залишив без задоволення скаргу заявника на постанову прокуратури від 30 травня 2011 року, встановивши, що прокуратура діяла згідно із законодавством. 19 серпня 2011 року та 09 лютого 2012 року Апеляційний суд Чернігівської області та Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ відповідно залишили без змін цю постанову.

18. Жодної інформації про результат розгляду зазначеної кримінальної справи щодо заявника, а також про його звільнення з-під варти або продовження строку тримання під вартою після 07 серпня 2012 року надано не було.

ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (1960 РОКУ)

19. Частина друга статті 156 Кримінально-процесуального кодексу України у редакції, чинній на момент подій, передбачала, що строк тримання під вартою під час розслідування не повинен перевищувати 18 місяців. Частина сьома тієї ж статті передбачала, що якщо матеріали кримінальної справи були пред'явлені обвинуваченому або його захиснику для ознайомлення менше, ніж за місяць до закінчення граничного строку тримання під вартою, встановленого частиною другою цієї статті, то після його закінчення обвинувачений підлягав негайному звільненню.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

20. Заявник скаржився за пунктом 1 статті 5 Конвенції на стверджувану незаконність тримання його під вартою після 13 жовтня 2010 року, коли закінчився строк дії останньої постанови суду про продовження строку тримання його під вартою. Його скарга поєднує у собі три аспекти. По-перше, він вважав, що за відсутності будь-якої нової постанови суду про тримання його під вартою після 13 жовтня 2010 року його подальше тримання під вартою було незаконним. По-друге, він вважав, що оскільки матеріали справи були надані йому для

ознайомлення 23 вересня 2010 року, тобто менше, ніж за місяць до 13 жовтня 2010 року, кінцевої дати строку тримання його під вартою під час досудового розслідування, згідно з частиною сьомою статті 156 Кримінально-процесуального кодексу України він мав бути негайно звільнений цього дня. По-третє, він скаржився, що під час попереднього судового засідання 19 жовтня 2010 року не було ухвалено жодного рішення стосовно подальшого тримання його під вартою, національний суд лише зазначив про відсутність підстав для зміни або скасування запобіжного заходу.

21. Посилаючись на статтю 13 Конвенції, заявник також скаржився, що він не мав можливості висунути будь-яку скаргу на незаконність тримання його під вартою у період від закінчення розслідування (29 вересня 2010 року) до початку судового розгляду (19 жовтня 2010 року), і що будь-яка скарга на незаконність тримання його під вартою під час судового розгляду, одразу після його початку, розглядалася б тим самим суддею, який провів підготовче засідання у його справі і не відреагував на стверджувану незаконність тримання його під вартою. Таким чином, не було жодного ефективного засобу юридичного захисту для оскарження незаконності тримання його під вартою після закінчення строку дії останньої постанови суду про тримання його під вартою, винесеної на стадії досудового розслідування, тобто після 13 жовтня 2010 року. Суд, якому належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів справи, беручи до уваги суть зазначеної скарги заявника, вирішує розглянути її за пунктом 4 статті 5 Конвенції.

22. Відповідні частини статті 5 Конвенції передбачають:

«1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

...

(с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;

...

4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним...»

А. Прийнятність

1. Дотримання шестимісячного строку відповідно до пункту 1 статті 35 Конвенції

23. Сторони не подали жодних зауважень щодо прийнятності справи. Отже, за відсутності заперечення Уряду держави-відповідача Суд не зобов'язаний розглядати питання, чи вичерпав заявник усі національні засоби юридичного захисту, як вимагає пункт 1 статті 35 Конвенції.

24. У формулярі заяви заявник стверджував, що дотримався правила шестимісячного строку, оскільки датою закінчення тримання його під вартою слід вважати дату ухвалення вироку у кримінальній справі щодо нього. Він зазначив, що на момент подання заяви провадження у його справі ще тривало у суді першої інстанції. У зв'язку з цим заявник посилався на рішення у справах «Микола Кучеренко проти України» (*Nikolay Kucherenko v. Ukraine*), заява № 16447/04, пункт 29, від 19 лютого 2009 року) та «Гаважук проти України» (*Gavazhuk v. Ukraine*), заява № 17650/02, пункти 54 і 55, від 18 лютого 2010 року).

25. Суд зазначає, що правило шестимісячного строку є обов'язковим, і тому він має юрисдикцію перевірити його дотримання за власною ініціативою (див. рішення у справі «Ассанідзе проти Грузії» [ВП] (*Assanidze v. Georgia*) [GC], заява № 71503/01, пункт 160, ЄСПЛ 2004-II). Суд розгляне питання про застосування зазначеного правила у цій справі.

26. Суд повторює, що вимоги пункту 1 статті 35 Конвенції про вичерпання національних засобів юридичного захисту та правило дотримання шестимісячного строку тісно взаємопов'язані. Як правило, перебіг шестимісячного строку починається з дати ухвалення остаточного рішення у процесі вичерпання національних засобів юридичного захисту. Якщо заявник не має у своєму розпорядженні ефективних засобів юридичного захисту, перебіг строку починається з дати здійснення дій чи вжиття заходів, що оскаржуються, або з дати, коли стало відомо про таку дію або її вплив чи шкоду, завдану заявнику. Суд також зазначив, що загалом у випадку триваючих ситуацій перебіг шестимісячного строку починається з моменту закінчення ситуації, що оскаржується (рішення у справі «Свіпста проти Латвії» (*Svipsta v. Latvia*), заява № 66820/01, пункт 116, ЄСПЛ 2006-III (витяги)).

27. З огляду на те, що заявник подав свою заяву 16 липня 2011 року, а деякі оскаржувані постанови були ухвалені на національному рівні більш ніж за шість місяців до цього, виникає питання про початковий момент перебігу шести місяців за обставин цієї справи.

(а) Дотримання правила шестимісячного строку у зв'язку зі скаргами за пунктом 1 статті 5 Конвенції

28. Заявник скаржився, що після 13 жовтня 2010 року тримання його під вартою стало незаконним. Вказана дата була датою закінчення строку дії останньої постанови про тримання під вартою, ухваленої національними судами на стадії досудового розслідування кримінальної справи щодо заявника (див. пункт 12).

29. Суд зазначає, що хоча заявник скаржився на незаконність тримання його під вартою, лише один із його аргументів дійсно стосувався порушення національного законодавства, а саме: частини сьомої статті 156 Кримінально-процесуального кодексу України. Суть його скарг за пунктом 1 статті 5 Конвенції полягала у відсутності чітких правових підстав стосовно певних періодів тримання його під вартою під час досудового розслідування, що суперечило вимогам статті 5 Конвенції.

30. Крім того, Суд встановив, що для цілей пункту 1 статті 5 Конвенції у випадках, коли заявник був затриманий і в подальшому тримався під вартою протягом усього періоду досудового розслідування та судового розгляду, який завершився визнанням його винним, безперервне тримання його під вартою під час конкретних періодів, на які він посилався, а також протягом решти періодів, мали ту ж правову природу і для цілей Конвенції становили триваючу ситуацію, яка припинила існування у день ухвалення вироку (див. згадані рішення у справах «Микола Кучеренко проти України» (*Nikolay Kucherenko v. Ukraine*), пункт 29 та «Гаважук проти України» (*Gavazhuk v. Ukraine*), пункти 54 і 55).

31. Під час розгляду подібних справ проти України у минулому Суд оцінював окремо будь-який період тримання під вартою, не охоплений постановою суду, ситуацію, яка зазвичай починалася, коли органи досудового розслідування завершували підготовку обвинувального висновку і матеріали справи передавалися на розгляд суду першої інстанції, та закінчувався призначенням справи до розгляду судом першої інстанції (див. огляд такої практики в рішенні у справі «Харченко проти України» (*Kharchenko v. Ukraine*), заява № 40107/02, пункт 70, від 10 лютого 2011 року). Суд окремо розглядав скарги щодо законності подальшого тримання під вартою під час досудового розслідування, а саме, коли національний суд під час підготовчого засідання у справі вирішував залишити без змін запобіжний захід щодо заявника, не встановлюючи строк тримання під вартою та не наводячи жодного обґрунтування такого рішення (там само, пункти 73 і 75).

32. Незважаючи на наведену різницю, обидва питання та відповідні періоди були частиною тієї самої структурної проблеми – відсутності достатніх гарантій проти свавільності тримання під вартою на стадії судового розгляду. Як Суд пояснив у згаданому рішенні у справі

«Харченко проти України» (*Kharchenko v. Ukraine*) (там само, пункт 98):

«Тому Суд постійно констатує порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції щодо періодів, протягом яких тримання під вартою здійснювалося без відповідного судового рішення, особливо протягом періоду після закінчення розслідування та до початку судового розгляду, а також щодо судових рішень, винесених на стадії судового розгляду, які не містять визначених строків подальшого тримання під вартою, таким чином залишаючи без змін такий запобіжний захід, а не продовжуючи строк його застосування, що суперечить вимогам статті 5 Конвенції (див., серед багатьох інших джерел, згадане рішення у справі «Єлоєв проти України» (*Yeloyev v. Ukraine*), пункти 49 – 55). Вбачається, що обидві проблеми мають місце в зв'язку із законодавчою прогалиною».

33. З огляду на наведені міркування та суть скарг заявника Суд вважає, що вони повинні розглядатися як такі, що охоплюють безперервний період тримання заявника під вартою під час досудового розслідування, яке може бути охарактеризоване як триваюча ситуація, яка існувала на момент подання ним заяви до Суду.

34. З цього випливає, що перебіг шестимісячного строку у зв'язку зі скаргами заявника на відсутність будь-якого судового рішення про тримання його під вартою з 13 до 19 жовтня 2010 року не розпочався в останню дату, і, таким чином, ця скарга є частиною його загальної скарги на строк тримання його під вартою під час досудового розслідування, і не може бути відхилена у зв'язку з її поданням з пропуском строку.

(b) Дотримання шестимісячного строку у зв'язку зі скаргами за пунктом 4 статті 5 Конвенції

35. Суд зауважує, що скарги заявника за пунктом 4 статті 5 Конвенції стосуються відсутності можливості ініціювати перевірку законності тримання його під вартою у період від закінчення розслідування (29 вересня 2010 року) до проведення попереднього судового засідання (19 жовтня 2010 року), стверджуваної упередженості судді, який 19 жовтня 2010 року, 30 травня та 14 вересня 2011 року ухвалював постанови про тримання заявника під вартою, а також відсутності у постановах за ці дати належного обґрунтування.

36. Таким чином, виникає питання, чи може Суд розглядати період, який передує 16 січня 2011 року, тобто більш ніж за шість місяців до подання заяви.

37. Суд нагадує про свою практику відхилення скарг щодо судового розгляду питання тримання заявника під вартою, як поданих з пропуском строку, якщо такі скарги були подані більше ніж через шість місяців після проведення відповідних розглядів (див. ухвали щодо прийнятності у справах «Христов проти Болгарії» (*Hristov v.*

Bulgaria), заява № 35436/97, від 19 вересня 2000 року; «Мелло проти Словаччини» (*Mello v. Slovakia*), заява № 67030/01, від 21 червня 2005 року та рішення у справі «Осипенко проти України» (*Osyenko v. Ukraine*), заява № 4634/04, пункт 87, від 09 листопада 2010 року).

38. З іншого боку, в рішенні у справі «Молодорич проти України» (*Molodorych v. Ukraine*), заява № 2161/02, пункти 104 – 106, від 28 жовтня 2010 року), Суд дійшов таких висновків щодо суті скарг за пунктом 4 статті 5 Конвенції у зв'язку з аналогічною цій справі нормативно-правовою базою:

«104. Суд вважає, що порушене у цій справі питання за пунктом 4 статті 5 Конвенції стосується не просто епізодичної відсутності належного розгляду національними судами питання законності продовження строку тримання заявника під вартою. Це впливає із більш загальної проблеми відсутності чіткої та передбачуваної національної процедури судового перегляду законності тримання під вартою.

105. Зокрема, тоді як Кримінально-процесуальний кодекс України вимагає від судів обґрунтовувати свої рішення про санкціонування тримання під вартою під час досудового розслідування та встановлювати строк такого тримання під вартою (див. пункт 57), він не передбачає подібної вимоги стосовно рішень, пов'язаних з питанням продовження строку тримання під вартою, після направлення справи суду першої інстанції. Суд також зауважує, що хоча стаття 237 Кримінально-процесуального кодексу України передбачає обов'язок судді розглядати питання застосування запобіжних заходів під час попереднього розгляду справи, з огляду на положення статті 240 Кодексу такий розгляд може бути здійснений без участі відповідної особи або її захисника (див. пункт 58).

106. У зв'язку з цим Суд зазначає, що неодноразово встановлював в інших справах проти України, які стосувалися тієї самої нормативно-правової бази, хоча і в контексті скарг за пунктом 1 статті 5 Конвенції, що законодавство України стосовно тримання під вартою не забезпечувало заявникам належний захист від свавілля (див., наприклад, згадане рішення у справі «Слоєв проти України» (*Yeloyev v. Ukraine*), пункт 54).

...

108. ... З наведених у пунктах 105 і 106 підстав Суд також доходить висновку, що загалом національне законодавство не передбачає процедуру перевірки законності продовження строку тримання під вартою після закінчення досудового розслідування, як вимагає пункт 4 статті 5 Конвенції.»

39. Враховуючи ці висновки в рішенні у справі «Молодорич проти України» (*Molodorych v. Ukraine*), та з огляду на те, що національні суди були компетентні розглядати клопотання про звільнення з-під варти і ніщо не перешкоджало їм наводити обґрунтування для своїх рішень, якщо вони вирішували зробити так, Суд вважає, що скарги за пунктом 4 статті 5 Конвенції не могли бути висунуті *in abstracto*, і заявник повинен був продемонструвати, що він домагався судового перегляду тримання його під вартою, який міг би принаймні певною мірою компенсувати відсутність періодичного перегляду законності тримання під вартою на стадії розгляду справи судом. В рішенні у

справі «Шалімов проти України» (*Shalimov v. Ukraine*), заява № 20808/02, від 04 березня 2010 року), Суд відхилив скаргу заявника за пунктом 4 статті 5 Конвенції з такої підстави:

«57. Суд ... зазначає, що відповідне національне законодавство передбачало засоби юридичного захисту, що принаймні в теорії були ефективними, оскільки заявник мав право ініціювати судовий перегляд тримання його під вартою, а суди мали повноваження винести рішення про його звільнення, замінивши тримання під вартою на інший запобіжний захід. Враховуючи те, що заявник не скористався цими засобами юридичного захисту, Суд не може оцінювати, чи відповідає клопотання заявника про звільнення з-під варти вимогам пункту 4 статті 5 Конвенції і, виходячи з обставин цієї справи, Суд не може оцінити ефективність існуючих засобів юридичного захисту на практиці. Таким чином, ця скарга є явно необґрунтованою та має бути відхилена відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.»

40. Дійсно, у справах, коли заявник намагався ініціювати судовий перегляд тримання його під вартою, і його клопотання було фактично розглянуто, Суд оцінював, чи відповідало таке провадження на національному рівні, *in concreto*, вимогам пункту 4 статті 5 Конвенції. У справах проти України Суд встановлював, наприклад, надмірні затримки у розгляді клопотань про звільнення (див., серед інших джерел, згадане рішення у справі «Харченко проти України» (*Kharchenko v. Ukraine*), пункт 86), відсутність розгляду відповідних аргументів заявників (див., серед інших джерел, рішення у справі «Свершов проти України» (*Svershov v. Ukraine*), заява № 35231/02, пункт 71, від 27 листопада 2008 року) та відмови в розгляді подальших клопотань заявника про звільнення у цілому (див. рішення у справі «Єлоєв проти України» (*Yeloyev v. Ukraine*), заява № 17283/02, пункт 65, від 06 листопада 2008 року).

41. З огляду на зазначене Суд наголошує, що у цій справі стверджуване порушення пункту 4 статті 5 Конвенції не є результатом автономних і випадкових порушень, а радше обумовлено, як вбачається, системною відсутністю доступу до ефективної процедури судового перегляду (див. згадане рішення у справі «Молодорич проти України» (*Molodorych v. Ukraine*), пункт 104). У таких ситуаціях було б занадто формалістично вимагати, щоб заявник під час безперервного тримання під вартою скаржився окремо на кожен конкретний наслідок такого недоліку протягом шести місяців з моменту відповідного випадку.

42. З цього випливає, що у цій справі для цілей скарги за пунктом 4 статті 5 Конвенції перебіг шестимісячного строку не починався окремо у зв'язку з кожною судовою постановою від 19 жовтня 2010 року, 30 травня та 14 вересня 2011 року. Як було зазначено, враховуючи, що всі вказані постанови були ухвалені в межах одного провадження, стосувалися тримання під вартою тієї ж правої природи, а скарги заявника були пов'язані із загальними недоліками системи судового

перегляду тримання під вартою в Україні, Суд вважає, що у частині цієї скарги щодо постанови від 19 жовтня 2010 року вона не може бути відхилена як подана з порушенням строку.

2. Висновок щодо прийнятності

43. Встановивши дотримання заявником шестимісячного строку, Суд також зазначає, що скарги за пунктами 1 та 4 статті 5 Конвенції не є ні явно необґрунтованими, ні неприйнятними з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Отже, вони мають бути визнані прийнятними.

В. Суть

1. Пункт 1 статті 5 Конвенції

44. Заявник стверджував, що він тримався під вартою навіть після закінчення строку дії останньої постанови про тримання його під вартою, 13 жовтня 2010 року. Він також скаржився, що під час попереднього судового засідання 19 жовтня 2010 року суд першої інстанції належним чином не вирішив питання продовження строку тримання його під вартою, що також зробило тримання під вартою незаконним.

45. Уряд доводив, що тримання заявника під вартою під час досудового розслідування відповідало вимогам чинного на момент подій національного законодавства. Згідно з твердженнями Уряду період тримання заявника під вартою під час досудового розслідування закінчився 04 жовтня 2010 року, коли суд першої інстанції отримав обвинувальний висновок, і після цього саме суд першої інстанції – районний суд – мав вирішувати питання про обрання заявнику запобіжного заходу. Уряд також стверджував, що 19 жовтня 2010 року районний суд розглянув це питання і не знайшов підстав для зміни або скасування запобіжного заходу заявника. 30 травня та 14 вересня 2011 року районний суд також розглядав клопотання заявника про звільнення з-під варти та залишав їх без задоволення.

46. Суд уже неодноразово встановлював, що продовження строку тримання заявника під вартою після закінчення розслідування кримінальної справи характеризувалося відсутністю достатніх належних підстав або чітких норм, які б регулювали його ситуацію (див., серед інших джерел, згадане рішення у справі «Єлоєв проти України» (*Yeloyev v. Ukraine*), пункт 50). Суд вже встановлював порушення пункту 1 статті 5 Конвенції у низці справ, пов'язаних з практикою тримання обвинувачених під вартою виключно на підставі направлення обвинувального висновку до суду першої інстанції. Він

вважав, що така практика несумісна з принципами правової визначеності та захисту від свавілля (див. згадане рішення у справі «Харченко проти України» (*Kharchenko v. Ukraine*), пункт 71). Отже, тримання заявника під вартою у період з 13 до 19 жовтня 2010 року не відповідало пункту 1 статті 5 Конвенції.

47. Суд також зауважує, що хоча 19 жовтня 2010 року районний суд залишив без змін запобіжний захід, обраний заявнику на стадії досудового розслідування, він не встановив строку подальшого тримання під вартою та не навів жодних причин такого рішення. Через це заявник залишився у стані невизначеності щодо підстав тримання його під вартою після цієї дати. У зв'язку з цим Суд повторює, що ненаведення судовими органами будь-яких підстав в їхніх рішеннях, якими санкціонується тримання під вартою протягом тривалого періоду часу, є несумісним з принципом захисту від свавілля, закріпленим у пункті 1 статті 5 Конвенції (там само, пункт 75).

48. Отже, було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з періодом, який розпочався після 13 жовтня 2010 року.

2. Пункт 4 статті 5 Конвенції

49. Заявник скаржився, що не зміг подати жодних клопотань про звільнення з-під варти до початку попереднього судового засідання, а також що після цього суд першої інстанції не здійснив належної перевірки законності тримання його під вартою. Він також поставив під сумнів неупередженість судді, який розглядав його клопотання про звільнення.

50. Уряд стверджував, що чинне на момент подій національне законодавство надавало заявнику можливість ініціювати перевірку законності тримання його під вартою. Уряд вказав, що 30 травня та 14 вересня 2011 року клопотання заявника про звільнення були розглянуті та залишені без задоволення.

51. Суд повторює, що мета пункту 4 статті 5 Конвенції полягає у забезпеченні прав осіб, яких затримано та взято під варту, на судовий нагляд щодо законності застосованого до них заходу (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Де Вільде, Оомс та Версіп проти Бельгії» (*De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*), від 18 червня 1971 року, Серія А № 12, пункт 76). Під час тримання особи під вартою їй має бути доступний засіб юридичного захисту, щоб вона могла домогтися невідкладного судового перегляду законності тримання під вартою, здатного призвести, якщо це доречно, до її звільнення. Наявність засобу юридичного захисту, який вимагається пунктом 4 статті 5 Конвенції, має бути достатньо визначеною не лише в теорії, а й на практиці, інакше такому засобу юридичного захисту бракуватиме доступності та ефективності, необхідних для цілей цього положення (див., *mutatis mutandis*, рішення у справах «Стоїчков проти Болгарії»

(*Stoichkov v. Bulgaria*), заява № 9808/02, пункт 66 *in fine*, від 24 березня 2005 року та «Вачев проти Болгарії» (*Vachev v. Bulgaria*), заява № 42987/98, пункт 71, ЄСПЛ 2004-VIII (витяги). Доступність засобу юридичного захисту, *inter alia*, означає, що обставини, добровільно створені органами державної влади, повинні бути такими, щоб заявник мав реальну можливість використати цей засіб юридичного захисту (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Чонка проти Бельгії» (*Čonka v. Belgium*), заява № 51564/99, пункти 46 і 55, ЄСПЛ 2002-I).

52. Суд зазначає, що під час оскаржуваного заявником періоду він не зміг домогтися судового перегляду законності тримання його під вартою після закінчення розслідування (29 вересня 2010 року) і до проведення попереднього судового засідання 19 жовтня 2010 року, оскільки для розгляду будь-якого такого клопотання необхідно було чекати проведення попереднього судового засідання (див. згадане рішення у справі «Харченко проти України» (*Kharchenko v. Ukraine*), пункт 86). Після цього законність тримання заявника під вартою розглядалася національними судами 19 жовтня 2010 року під час попереднього судового засідання, а також 30 травня та 14 вересня 2011 року. Однак ухвалені за результатами цих засідань постанови не повністю відповідають вимогам пункту 4 статті 5 Конвенції.

53. Суд зазначає, що в інших, розглянутих раніше подібних справах, він уже стикався з проблемою ненадання національними судами належної відповіді на аргументи заявників про необхідність їхнього звільнення з-під варти (див. згадане рішення у справі «Харченко проти України» (*Kharchenko v. Ukraine*), пункт 100). Аналогічно, у цій справі національні суди лише вказали на відсутність підстав для звільнення заявника з-під варти, не навівши жодних додаткових пояснень та не розглянувши обставини конкретної ситуації заявника (там само, пункт 85). У контексті цих висновків Суд не вважає за необхідне розглядати решту тверджень заявника за цим аспектом у частині щодо скарг за пунктом 4 статті 5 Конвенції.

54. Отже, Суд вважає, що було порушено пункт 4 статті 5 Конвенції.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

55. Стаття 41 Конвенції передбачає:

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ПОПОВИЧ ПРОТИ УКРАЇНИ»

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

А. Шкода

56. Заявник вимагав 10 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

57. Уряд вважав суму, яка вимагалася, надмірною.

58. З огляду на наявні документи та його практику Суд вважає за належне присудити заявнику 5 900 євро.

А. Судові та інші витрати

59. Стосовно судових та інших витрат, понесених під час провадження на національному рівні та у Суді, заявник вимагав 1 000 євро або будь-яку іншу суму, яку Суд вважатиме обґрунтованою.

60. Уряд стверджував про необґрунтованість та надмірність вимоги заявника.

61. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим.

62. Суд зазначає, що заявник подав перелік юридичних послуг, наданих йому його представником як під час провадження на національному рівні, так і у Суді, обсягом пів сторінки, проте не надав жодних документів щодо сплати ним своєму захиснику коштів за надані послуги або наявності у нього юридичного зобов'язання зробити це (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Пшеничний проти Росії» (*Pshenichnyy v. Russia*), заява № 30422/03, пункт 38, від 14 лютого 2008 року). Однак із матеріалів справи зрозуміло, що заявник витратив певну суму у зв'язку з представництвом своїх інтересів (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Трегубенко проти України» (*Tregubenko v. Ukraine*), заява № 61333/00, пункт 69, від 02 листопада 2004 року). З огляду на наявну у нього інформацію та зазначені міркування Суд присуджує заявнику 250 євро в якості компенсації судових та інших витрат.

В. Пеня

63. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції;
3. *Постановляє*, що було порушено пункт 4 статті 5 Конвенції;
4. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 5 900 (п'ять тисяч дев'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 250 (двісті п'ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 22 квітня 2021 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(*Victor Soloveytschik*)
Секретар

Сіюфра О'Лірі
(*Síofra O'Leary*)
Голова